

pomanjkljivo (kat. št. 18 rever, 26 aver, 39 rever, 43 aver, 74 rever, 89 rever, 91 rever, 102 aver, 104 aver, 105 aver, 108 aver, 122 aver, 125 aver, 134 rever, 136 rever, 152 aver in rever, 157 aver, 228 rever, 234 rever, 242 aver in 243 rever). V nekaterih kataloških enotah se pojavlja podatek o signaturi. Iz slik lahko razberemo, da so to različne oznake od črkovnih do zvezdic, vendar ni nikjer pojasnjeno kaj več o tem (kat. št. 170, 227, 236, 241, 271, 272, 295, 300, 301, 307, 311, 315, 325, 344, 384, 398, 399, 415 in 417). Na koncu kataloškega dela bi koristila vsaj indeksa motivov in svetišč, od koder so posamezni predmeti.

Besedilo monografije je razen kataloškega dela prevedeno v angleščino.

Naj na koncu zapišemo, da je monografija o zbirki svetinjic iz Narodnega muzeja Slovenije lep dosežek, ki nam na enem mestu prinaša uvid v droben segment materialne kulture Slovencev. Želeli pa bi si, da bi nam avtor o posameznih plasteh vedenja o tej temi povedal še kaj več.

371

Bojana Rogelj Škafar

Marija Stanonik (zbr. in ured.): *Bela Ljubljana : zgodbe iz slovenske prestolnice*, Ljubljana : Kmečki glas, 2001, 397 str., [4] f. barvne pril., (Zbirka Glasovi; knj. 23)

V ljubljanski založbi Kmečki glas je v septembru zagledala luč sveta knjiga, ki je nastajala kar nekaj časa in je bila ob koncu že zelo zaželeno. Pisali so jo namreč zelo različni ljudje: stari in mladi, bolj ali manj šolani, med njimi profesorji, gospodinje, novinarji in celo prednica klaris. Vsem pa je bila skupna pripadnost mestu Ljubljani. Takšna pripadnost, ki je urednici dr. Mariji Stanonik, ki ni bila rojena v mestu, v uvodu izvabila pripombo, češ "kaj vemo mi, prišleki, parveniji, kdaj celo pritepenci, o dihanju mesta, če nas že na zunaj prepoznavajo, da nismo zrasli z njim in se včasih počutim krivo zaradi izgubljenih polj, na katerih je nekdanj rumenela pšenica, danes pa so zabetonirana v naša stanovanja".

Urednica sama najbolje ve, koliko truda je bilo potrebno, da je zbrala najprej tiste, ki naj bi napisali po lastni presoji kakršnekoli spomine na življenje, ki so ga preživeli v mestu, in koliko časa in truda je bilo potrebno, ko jih je bilo treba občasno podrezati in poprositi za prispevke. Najbrž je vse skupaj spominjalo bolj na obsežno podjetje kot na uredniško delo. Nekateri od sodelavcev so bili že kar v letih, in res se je zgodilo, da se jim je, čeravno ne najstarejšim, še preden je knjiga izšla, iztekla življenja ura. Ena od najbolj plodnih dopisovalk, gospa Mirjam Tozon, je z velikim veseljem še doživela izid in je knjigo tudi še prelistala. Kmalu zatem se je poslovila in njeni spomini bodo zdaj bogatili samo še bralce.

To je pripovedovala Marija Stanonik, ki je bila gotovo v nekakšni bližnji povezavi z avtorji vsakterih pripovedi in je nekaj njih tudi bolj osebno poznala. Vseh prispevkov je skoraj petsto, povedalo ali napisalo pa jih je vsaj sto pripovedovalcev. Knjiga je zajetna in šteje 397 strani.

Najbolj z užitkom so jo ob izidu prav gotovo vzeli v roke številni avtorji. Kaj je lepšega kot preživeti nekaj vznemirljivih trenutkov ob pogledu na natisnjene lastne besede in se imeti za napol pisatelja? Čeprav je treba priznati, da je bilo med avtorji kar precej takih, ki so že večkrat vihteli pero in objavljali tudi kaj drugega. Najbrž je čar te knjige ravno v tem, da so zgodbe tako različne: kot dolga freska se nam ob branju odpirajo najrazličnejši prizori.

372

V glavnem bi lahko dejali, da t.im. spomini obsegajo čas od konca prve svetovne vojne pa vse do zadnjih desetletij 20. stoletja. Ker je bilo sodelavcem dano, da si jih izbirajo sami, lahko bralci povsem nazorno spoznamo, kaj je bilo najbolj pomembno v njihovem življenju. In prav nič naključnega ni, če so to spomini iz otroštva, spomini na najrazličnejša proslavljanja in praznike, obenem pa tudi dogodki, ki se zaradi najrazličnejše krutosti, bolečine, strahu pa tudi ljubezni človeku najbolj vtisnejo v spomin.

Najbrž je ob branju posebno zanimivo prav to, da nam zgodbe ponujajo neko sliko časa, ki je minil, obenem pa nam tudi vzbujajo svoje lastne spomine. Kolikokrat se je že zgodilo, da je bil kdo nenadoma vprašan, česa se spominja – pa se mu je tisti trenutek zazdelo, da za nič na svetu nima kaj povedati. Ampak, čudež! Ko je začel razmišljati na samem, so se mu slike kar odvijale pred duhovnimi očmi.

Zelo veliko spominov je na različne dele mesta, ki so dandanašnji že popolnoma spremenjeni ali pa jih ni več. Ob navajanju starih ulic in hiš, starih trgovin in parkov, kavarn in gostiln vstajajo pred nami časi, ki jih zagotovo ne bo več. In najbrž so najbolj ljubi tistim, ki so jih nekoč poznali.

Pa vendar je knjiga pisana tudi za tiste mlajše, ki jih bo naučila nečesa novega in jim na nek prijeten način odstrla pogled na minulost.

Ljubljana je dobila zbirko izvirnih spominov na preteklo 20. stoletje. Nekateri so dokumentarni, drugi bolj anekdotični, vendar vsak zase in vsi skupaj neznansko zanimivi. Naj jih za konec povemo nekaj za pokušino.

To je spomin Tomaža Webra na čase tik pred začetkom druge svetovne vojne: “Teško bi si danes predstavljali, kako bi bilo, če bi se ustavil promet na eni največjih ljubljanskih vpadnic, na Dunajski cesti. To pa je bil popolnoma vsakdanji pojav pred vojno vsako jesen, ko so kmetje iz Slavonije pripeljali z vlakom na desettisoče puranov ter gosi in jih po Dunajski cesti gnali tako, da so zasedli vso njeno širino in kakih 50 metrov v dolžino od hiše do hiše, ki so se razpotezale še kar sklenjeno... Prometa seveda ni bilo nobenega, če odštejemo črnuške kmetice, ki so vsak dan hodile mimo mitnic, vozove s konjsko vprego, ki so dobavljali gostilnam in vinotočem pivo v sodih, ali ledarje, ki so dobavljali prav istim velike pravokotne kose ledu, pa vsake pol ure avtobus, ki je vozil iz Tavčarjeve ulice do Ježice, ter nekaj redkih avtomobilov, mislim, da jih je bilo

v Ljubljani kakih 20. Puranov in gosi Slavonci v glavnem niso prodajali... ampak zamenjavali za rabljeno obleko in obutev.“

In to je Tomačevska zgodba Boga Jakopiča: “V Tomačevem (nekdaj vas pri Ljubljani, zdaj predmestje) je pred mnogimi leti bila slovesna polnočnica. Tako so pripovedovali starejši ljudje. Na kor je k polnočnici prišla tudi mlada pevka, ki je bila zelo ošabna. Kolikor se spominjam, je bila zapela neko staro božično pesem, v kateri se ponavlja refren: ‘Ne morem, ne morem, ne morem začeti – je rojen, je rojen, je rojen na svet.’ Pa se v cerkvi oglasi že dobro okajeni kmet: ‘Ti, če ne moreš začeti, pa tiho bodi!’”

Tanja Tomažič 373

Gian Paolo Gri: *Tessere tela, tessere simboli : antropologia e storia dell'abbigliamento in area alpina*, Udine : Forum, 2000, 284 str. : ilustr. (Testi e saggi / Forum ; 5)

Gian Paolo Gri je profesor na Filozofski fakulteti v Vidmu, kjer predava kulturno antropologijo. V knjigi *Tkanje platna, tkanje simbolov, Antropologija in zgodovina oblačenja na alpskem območju* je objavil več tematskih sklopov oz. esejev, ki so bili že izdani v različnih revijah od leta 1982 do leta 1999. Ta poglavja so sledeča: Obleči identiteto. Oblačenje in ljudska noša v Valsesii; Dialekti oblačenja. Noše tridentinskega območja na akvarelih (1826–1833) Carla von Lutterotti-ja; »Oblačiti se na način drugih«. O ljudskih oblačilih v Benečiji (Venetu); Lan in tekstilna tradicija karnijskih gora; »Tki in molči«. Predice s Piana, v Karniji (18. stol.); Tkalci v Karniji. Poklicna kultura in prenašanje tehničnega znanja; *Berkn-* tkati, v Zahre / Saurisu; Noše na razglednicah. In nekaj opazovanj o ponovnem obujanju in preučevanju ljudske noše; Cvetoče srce; Bale narediti dragocene. Vezenje in čipka v tradicionalnem oblačenju v Furlaniji; Peti o obleki. Sistem tradicionalnega oblačenja: simbolični vidiki; Dragoceni ornamenti. Vidiki in problemi na vzhodnem alpskem področju; Čipke in pragi.

V večini prispevkov se avtor spoprijema s problemom virov in njihovo stalno kritiko, saj je bila prav oblačilna kultura večinskega prebivalstva v 20. stoletju področje mnogih stereotipov in folklorizmov. Veliko stereotipov je nastalo v tako zgodnjem času (tudi v 19. stol.), da jih je v virih zelo težko razločevati od resnice. Za preučevanje noše so zato zelo koristni ikonografski viri iz 18. stol., ko so v Napoleonovem obdobju v stilu vprašalnic raziskovati ljudsko kulturo. V okviru teh pobud so nastajale tudi grafike o oblačilni kulturi prebivalstva, žal pa so v glavnem obsegale le praznično opravo. Zato so posebno za odkrivanje odnosa nosilcev do oblačil samih dosti bolj koristni ustni viri. To so v bistvu